

СЕКЦІЯ 6

Економіко-екологічні орієнтири розвитку галузевих і регіональних суспільних систем

УДК 338. 24

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

У. Я. Андрусів

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

e-mail: andrusivu@ukr.net

О. Л. Гальцова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри національної та міжнародної економіки

Класичний приватний університет

Виробництво будівельних матеріалів є однією із найважливіших галузей промислового виробництва, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні, її сталого розвитку, і, водночас, потужним джерелом техногенного навантаження на довкілля. Поточний стан галузі будівельних матеріалів характеризується технологічною відсталістю, застосуванням більшістю підприємств морально застарілої й фізично зношеної техніки. За даними ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», щоб вивести галузь на сучасний міжнародний рівень, потрібні значні інвестиції [1, с. 12, 2, с. 34].

Однією з провідних підгалузей виробництва будівельних матеріалів є цементне виробництво. Цементне виробництво розвивається на власній сировинній базі. В Україні, мергель і вапняк видобувають у Донецькій, Харківській, Львівській, Чернігівській, Рівненській, Хмельницькій областях, АР Крим. Підприємства з виробництва цементу розміщені в Амвросіївці, Краматорську, Єнакієвому, Дніпродзержинську, Кривому Розі, Балаклії (Харківська область), Кам'янці-Подільському, Здолбунові, Миколаєві (Львівська область), с. Ямниці (Івано – Франківська область), Одесі, Бахчисараї та ін.

Існує три основні способи виготовлення цементу [3, с. 72]: мокрий, сухий і комбінований. Вибір способу виготовлення цементу залежить від особливостей приготування сировинної суміші.

У світі вважається, що сухий спосіб виготовлення цементу є більш передовою технологією з позицій економічності та екологічної безпеки тому, що при виробництві використовується значно менше енергоресурсів, а саме води та електроенергії [4]. Нажаль, в Україні основний технологічний спосіб виготовлення цементу – мокрий. На сьогодні за цим способом працює майже 80% усіх вітчизняних заводів, водночас, як у країнах Західної Європи домінує сухий спосіб виготовлення цементу, який становить 90% всього його

промислового виробництва. Однак, технологія його виготовлення в Україні потребує нагального удосконалення.

Тому для ефективної інноваційної діяльності досліджуваних підприємств доцільно застосовувати технологію форсайту - передбачення, прогнозування майбутнього, адже модернізація, реконструкція цементного виробництва дозволить як мінімум зменшити витрати паливно-енергетичних ресурсів так і збільшити обсяги виробництва цементу, також доцільно провести реінжиніринг бізнес-процесів, зокрема переведення підприємства на сухий спосіб виробництва.

На теперішній час в Україні за сухим способом виробництва цементу з підприємств, які входять до складу асоціації «Укрцемент» працюють тільки три заводи - це ПАТ «Хайдельберг – Цемент Україна», ПАТ «Дніпроцемент», ПАТ «Івано-Франківськцемент». На ПАТ «Подільський цемент» дана технологія тільки впроваджується.

Лідером по впровадженню нової технології за так званим «сухим» способом є ПАТ «Івано-Франківськцемент», адже на сьогоднішній момент ним збудовано та запущено в дію 2 технологічні лінії по виробництву цементу. Згідно статистичних даних [5] кожна 4 тонна цементу по Україні вироблена саме досліджуваним нами підприємством. Не зважаючи на значну вартість такої реконструкції, аргументи на користь прийняття такого рішення були беззаперечними. Дана технологія є найбільш сучасною і відповідає найвищому світовому рівню, її застосування дозволяє значно збільшити обсяг продукції, що виробляється підприємством, з одночасним зменшенням її собівартості. Витрати палива на виробництво однієї тонни цементу, порівняно із традиційною енергозатратною "мокрою" технологією, зменшуються більш ніж у два рази. Нова технологія дозволяє майже у 2,5 рази зменшити викиди твердих речовин в атмосферу і забезпечити відповідні показники на рівні нижчому, ніж цього вимагають не тільки українські, але і європейські норми. При випалюванні клінкеру за сухим способом різко скорочується витрата прісної води, що в останні роки також набуває важливого значення як природний ресурс.

Доцільність реконструкції на підприємствах асоціації «Укрцемент» є очевидною і зумовлена необхідністю виробництва будівельних матеріалів за енергозберігаючими та високоефективними технологіями, особливо в період енергетичної кризи. Тому доцільно провести реінжиніринг бізнес - процесів, зокрема переведення підприємства на сухий виробництва із використанням альтернативних джерел палива при випуску будівельних матеріалів.

Зниження споживання палива та енергії в усіх секторах економіки заявлене серед головних пріоритетів новоухваленої енергетичної стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року [6]. На сьогодні політика дотримання принципів сталого розвитку є основою раціонального і цивілізованого розвитку суспільства. Основний акцент поставлено на збереження природних ресурсів у широкому розумінні слова, а саме: зменшення використання викопного природного палива (нафти, газу, вугілля), використання відновлювальних

джерел енергії (сонячної, вітрової, енергії з відходів та ін.), збереження різноманіття дикої природи та охорона довкілля (збереження якості атмосферного повітря, природних вод і ґрунтів) [7, с. 11, 8, с. 110].

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні досліджуваного нами підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції.

Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці, що на ПАТ «Івано-Франківськцемент» активно здійснюється.

Список використаних джерел:

1. Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України. Режим доступу: www.rvps.kiev.ua/SPECVCH/Radamol.htm.
2. ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». Режим доступу: www.sd-journal.org/derzhavna-ustanova-institut-ekonomiki-prirodok.
3. Снітинський В. В. Техногенне забруднення довкілля при виробництві цементу / В. В. Снітинський, Д.М. Пузенко, В.Ф. Якобенчук // Вісник Харківського державного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство. – 2001. – № 4. – С. 71-74.
4. Демчук Н. І. Эколого-экономические аспекты и особенности функционирования предприятий по производству строительных материалов / Н. І. Демчук // Уральський научний вестник // – 2015. – № 69 (173). – С. 7-12.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Енергетична стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. Режим доступу: energetyka.com.ua/.../384-energetichna-strategiya-ukrajini-na-period-do.2030.

7. Energetyczne wykorzystanie odpadów w przemyśle cementowym / J. Bień, M. Sanytsky, K. Rećko, S. Khrunyk // Budownictwo o zoptymalizowanym potencjale energetycznym. Praca zbiorowa / pod red. T. Bobko – Częstochowa (Poland). – 2007. – s. 11-16.

8. Мінерально-сировинна база України [Електронний ресурс] / Державний інформаційний геологічний фонд України. – Режим доступу: <http://www.geoinf.kiev.ua/base.htm>

УДК 349.6

ШЛЯХИ І НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

І. Б. Гобир, І. І. Василик

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: oprv@nung.edu.ua*

Проблема забруднення навколишнього природного середовища (НПС) є надзвичайно актуальною для всіх держав світу, оскільки їх обсяги зростають в геометричній прогресії. Забруднювати НПС відходами, як промисловими, так і побутовими, нерационально з екологічної та економічної точок зору. З екологічної (особливо у випадку забруднення ксенобіотиками – речовинами чужими, не властивими природі) – це безумовно вплив на екологічний стан НПС, на перебіг природних процесів (обмін речовин та енергії), біорізноманіття тощо; з економічної – це грошові втрати (оплата за місця для розташування відходів, екологічні податки тощо). Крім того, у відходи закладені певні ресурси – матеріальні, виробничі, трудові та ін.

До економічних методів стимулювання до охорони і раціонального використання природних ресурсів відносяться:

- прямі і непрямі субсидії приватним фірмам, регіональним і місцевим органам влади;
- займи з низькими відсотками; пільгове кредитування;
- надання фірмам режиму прискореної амортизації;
- зниження податків на устаткування, що призначено для захисту НПС від забруднення;
- гарантії по банківських позиках;
- пільгові ставки по непрямим податках на продаж екотехніки або звільнення її від податку;
- податкові пільги в оподаткуванні нерухомості для природозахисних споруд, у податку на інвестиції в очисні споруди, торгівля скидами промстоків тощо;
- цінове стимулювання виробництва екологічно чистої продукції, врахування екологічних затрат при вирішенні питання обґрунтованості підвищення цін на споживчі товари [3].